

УДК 378.637

Козир А. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

СПЕЦИФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МИСТЕЦЬКОЇ ШКОЛИ У МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОМУ ВИМІРІ

Стаття розкриває особливості функціонування мистецьких шкіл музично-педагогічного профілю. Основними засобами функціонування школи, особливо її національних аспектів, виступає цілий ряд об'єктивних чинників, на яких базуються музикознавчі, музично-педагогічні та типологічні підходи до цього феномена. Специфічною особливістю мистецьких шкіл музично-педагогічного напрямку є їх спрямування на розвиток фахового самовдосконалення майбутнього вчителя мистецьких дисциплін. Інститути мистецтв педагогічних університетів є інституалізованими формами школи, що передбачає накопичення, збереження і трансляцію професійного, творчого за сутністю, досвіду діяльності окремих викладачів вищої мистецької школи.

Ключові слова: мистецька школа, майбутні вчителі мистецьких дисциплін, музично-педагогічний профіль, чинники, специфіка, творчість, фахове самовдосконалення.

Важлива роль у створенні ефективних умов для розвитку мистецької освіти музично-педагогічного профілю, підготовки викладачів мистецьких дисциплін належить сформованим мистецьким школам, які сьогодні впроваджуються у систему неперервної освіти і слугують гуманізації, гуманітаризації, демократизації педагогічного процесу, забезпеченню потреб молоді в інтелектуальному, творчому і духовному розвитку. Адже вища педагогічна мистецька освіта покликана забезпечити ефективну підготовку майбутніх викладачів мистецьких дисциплін, зорієнтованих на особистісний та професійний саморозвиток, підготовлених до плідної праці в освітніх закладах різного типу, здатних творчо розвивати особистість учня [2, с. 337]. З цієї позиції важливим для майбутніх викладачів мистецьких дисциплін є оволодіння знаннями, уміннями та навичками, які узагальнюють здобутки кожної конкретної школи.

Мета статті полягає у розкритті особливостей функціонування мистецьких освітніх шкіл у музично-педагогічному аспекті. Адже мистецька школа спирається на певний світогляд, вносячи свої корективи у розуміння художньо-естетичних явищ.

Суттєвим внеском у розвиток досліджень мистецької школи в галузі музично-педагогічної освіти стали дослідження з музичної педагогіки та психології (Б. Асаф'єв, Л. Баренбойм, В. Медушевський та ін.), з теорії музичного виконавства (М. Давидов, Г. Коган, Г. Нейгауз та ін.). Науковцями доведено, що основними засобами функціонування школи, особливо її

національних аспектів є цілий ряд об'єктивних чинників, на яких базуються педагогічні, музикознавчі, музично-педагогічні та типологічні підходи до цього феномена [5, с. 47].

Доцільно зазначити, що у галузі музикознавства ця проблема стала культурологічним поштовхом до створення окремих виконавських шкіл, а саме: виконавства на духових (В. Апатський) і народних інструментах (М. Давидов, А. Семешко); фортепіано (К. Шамаєва, Т. Рощина); хорового співу (О. Бенч, П. Ковалик, А. Лащенко, А. Мартинюк); вокалу (В. Антонюк, Б. Гнидь, О. Стахевич) та ін. Останнім часом ця проблема набуває більш широкого узагальнюючого змісту. Так, Ж. Дедусенко розглядає “школу” як рід “культурної традиції, котра стосовно музичного виконавства є типом реально чи віртуально існуючої спільності суб'єктів творчої діяльності, а також вона концентрується на комунікації і, відповідно, актуалізує дії спадку, наступності, непересічності тощо” [4, с. 19].

Основною особливістю мистецької школи музично-педагогічного напрямку є її спрямовання на розвиток фахового самовдосконалення майбутнього вчителя мистецьких дисциплін (Е. Абдуллін, А. Болгарський, К. Завалко, Г. Падалка, О. Рудницька, О. Щолокова, В. Шульгіна та ін.). На основі аналізу психолого-педагогічної літератури (Ю. Азаров, О. Бодальов, І. Зязюн, В. Кан-Калик, Н. Кічук, Н. Кузьміна, М. Нікандров, Г. Падалка, М. Поташник, В. Сластьонін, Р. Шакуров та ін.) можна сформулювати найважливіші якості особистості, що сприяють успішному навчанню майбутнього вчителя мистецьких дисциплін, розвитку його творчих починань: комунікативність, емпатійність та рефлексивність, здатність до прийняття нестандартних рішень; пошуково-проблемний стиль мислення; уміння створювати проблемні, нестандартні навчальні та виховні ситуації; оригінальність у всіх сферах своєї діяльності; творча фантазія, розвинена уява, евристичність у вирішенні нагальних завдань, уміння створювати навколо себе креативне середовище.

Основоположником сучасної школи мистецької освіти музично-педагогічного профілю є доктор педагогічних наук, професор Г. Падалка. Вона розкрила базові засади розбудови музичної освіти в Україні, висвітлила теоретико-практичні підходи до її удосконалення і осучаснення. Як провідне, Г. Падалка визначає положення щодо функції музичного виховання у становленні особистості, чим окреслює рушійні сили процесу її музичного розвитку. Змістовою основою музичного навчання дітей та юнацтва, на думку автора, визначено національне мистецтво та наголошується на необхідності поєднання у змісті навчання трьох видів музичної діяльності учнів – пізнання, оцінювання, творення, визначаються вимоги до вибору навчального репертуару з виконавських музичних дисциплін. Г. Падалка підкреслює, що поза досягненням взаємозв'язку між

професійною підготовкою педагогів-музикантів і музичним навчанням школярів якісне функціонування музичної освіти неможливе.

На думку вченої, продуктивний розгляд узагальнених наукових координат процесу розвитку музичної освіти (таких, як методологічні засади, принципи, педагогічні умови, методи, форми тощо), має відбуватись у контексті загальної педагогіки мистецтва. Ключовою проблемою удосконалення музичної освіти Г. Падалкою визначено аналіз перспективних напрямів її модернізації, до яких, зокрема, віднесено дослідження акмеологічних підходів до розробки методик навчання музики, вивчення комунікативних та адаптивних аспектів навчальної стратегії з музичних дисциплін, визначення ролі гедоністичного спрямування музичного навчання тощо [6, с. 47].

Особливості музично-педагогічної освіти загалом та теоретико-методологічні підходи до модернізації підготовки магістрів музичного мистецтва зокрема розкрито у дослідженнях О. Єременко. У її численних напрацюваннях висвітлено теоретико-методологічні основи ефективної підготовки магістрів музичного мистецтва в педагогічних університетах, розкрито сутність та проаналізовано теоретичні підходи до підготовки фахівців з музичного мистецтва. Вченою обґрунтовано провідні узагальнені позиції щодо визначеної ролі консолідаційного підходу як теоретичної основи підготовки магістрів музичного мистецтва в педагогічних університетах [6, с. 94].

Здатність митців музичного мистецтва до внутрішнього управління ходом запам'ятовування та відтворення необхідної інформації як необхідної умови їх творчості розкрито у працях Д. Юника. Саморегуляція означеного процесу вчений визначає як самоконтроль і самокорекцію адекватності неусвідомленого емоційного й усвідомленого логічного оцінювання проміжних та кінцевих результатів діяльності, а також самонастроєм виконавців на уявне створення інтерпретаційної моделі музичних творів та її реалізацію.

На думку Д. Юника, виконавські негаразди музикантів детермінуються відсутністю необхідного самоконтролю як у період підготовки до сценічної діяльності, так і в ході прилюдних виступів. Це породжується невизначеністю атрибутів контролю, несформованістю уявлених образів цих атрибутів чи порушенням роботи каналів прямого та зворотного зв'язку у мнемічній системі головного мозку. Якщо виконавські атрибути контролю є досить "явними" утвореннями (звуковисотні нотні авторські позначення, штрихи, артикуляція, прийоми звуковидобування, педалізація в піаністів, ведення міху в баяністів або смичка у скрипалів тощо), то уявлені образи цих атрибутів (взірці) – більш "завуальованими", що ускладнює вивчення специфіки зміни метрик на шкалі ізоморфізму від початку сприймання

малюнків нотних чи звукових конфігурацій до перевтілення в “топографічні схеми” мислення. Втім, саме уявлені образи атрибутів контролю виступають джерелом нескінченного розвитку виконавської майстерності музикантів, оскільки програмування їх більш удосконаленої функціональної моделі (взірців) здійснюється в короткостроковій пам’яті завдяки інтеграції, доповненню та когнітивній трансформації сприйнятих ознак малюнків нотних чи звукових конфігурацій на основі репрезентації семантичних понять, відокремлених від властивостей самих сенсорних впливів. Окрім цього, уявлені образи (взірці) створюють й інтерпретаційну модель музичних творів, недостатня сформованість якої негативно відображається на ході всієї виконавської діяльності. Формування взірців атрибутів контролю в уяві виконавців як під час роботи над музичними творами чи вдосконалення технічної оснащеності, так і в процесі безпосередньої підготовки до сценічних виступів відбувається завдяки зовнішньому та внутрішньому впливу на створення музичних образів [6, с. 137].

Розвиток активно-творчої діяльності майбутніх учителів музики у сфері мистецької освіти розглядається вченими як: інтегральна якість музиканта (Л. Остапенко); багатоаспектна діяльність, що має процесуальний характер і передбачає аналіз, синтез, узагальнення, на основі яких здійснюється виконання проблемних завдань (Г. Гарбар); можливий прояв творчої індивідуальності (І. Бобакова); як естетично-оцінна функція на різних етапах сприймання мистецтва та її творча реалізація у художньо-мистецькій практиці (О. Рудницька); умова самовдосконалення та самореалізації фахівця (Г. Падалка) і є гарантією успішного професійного становлення.

Творча діяльність майбутнього вчителя музики акумулює в собі особливості музичної діяльності (сприймання, виконання, створення) та педагогічної, результатом впливу якої є творення унікальної людської особистості [1, с. 132]. Вона також вбирає в себе виконавський аспект, адже процес втілення художньої ідеї у реальному звучанні потребує особистісної участі педагога-музиканта (В. Ражніков).

Загальновідомо, що творчість охоплює всі без винятку сфери діяльності музиканта-педагога і є головною характеристикою педагогічної взаємодії у сфері музичного мистецтва. Визначаючи творчий характер музично-педагогічної діяльності як основну її характеристику, Л. Арчажникова вказує на творчу природу музичного мистецтва як джерело творчості учителя музики. “Художня діяльність займає в житті особливе місце, – зазначає дослідниця, – вона тісно пов’язана з творчістю. У роботі учителя музики художня творчість проявляється в умінні цікаво, захоплено проводити уроки музики та позакласні заняття, яскраво, образно виконувати музичні твори” [3, с. 81]. Дослідниця вказує на існування великої кількості різновидів творчості у роботі музиканта-педагога – це управління

навчальним процесом, виконавська та дослідницька діяльність, діяльність з вивчення, розробки та застосування ефективних методів проведення уроку музики і формування всебічної особистості школяра тощо.

Основними напрямками сучасних досліджень Л. Куненко є: розробка концепцій та нормативних документів (програм) з музичного навчання в масових і спеціальних школах; теоретичне обґрунтування інтеграційної траєкторії музичної освіти дітей різних категорій та шляхи її реалізації; соціально-історичний підхід до аналізу попереднього педагогічного досвіду й прогнозування перспектив культурогенезу дітей; теоретико-методичні засади інтеграційного та комплексного використання мистецтва в школі; ідеї гуманістичної педагогіки як основи ментальності українського народу, що виховуються засобами дитячого фольклору; ідеї використання перманентного педагогічного моніторингу як важливого показника професійної майстерності учителя в системі загальної й спеціальної мистецької освіти [6, с. 239].

Важливим є визначення ролі та соціального призначення учителя мистецьких дисциплін як генератора творчих ідей, вихователя у молодого покоління високої духовності, збирача і просвітника-пропагандиста кращих зразків національної культури, акумулятора різних міжкультурних комунікацій тощо. Тому панівними у вищій мистецькій освіті, на думку Л. Куненко, виступають “творчість і новаторство – як необхідні імпульси динаміки культури”, зумовлюючи формування полікультурності та неповторності самої індивідуальності вчителя. До оригінальної манери педагогічного керівництва навчальним процесом вона відносить евристичний стиль викладання музики – як інтерактивний спосіб активізації креативних здібностей учнів, що забезпечує якість і динамічність опанування студентами музичним мистецтвом та здійснює перманентний педагогічний моніторинг. Ще одним з напрямків її досліджень є методичне забезпечення інноваційними технологіями практичної діяльності майбутніх учителів музики. Найбільш прогресивного і практичного значення набуває такий музично-педагогічний вектор вищої української освіти, в якому синтезується традиційне навчання музики, що ґрунтується на багатовікових національних принципах навчання, з доцільно дозованою, сучасною музично-педагогічною інноватикою, яка знаходиться ще в стадії наукового моделювання, розробок і потребує досліджень багатьох інноваційних проблем.

На основі аналізу та узагальнення наукової літератури встановлено, що поняття мистецької школи музично-педагогічного спрямування ґрунтується на філософських концепціях творчості, висновках психолого-педагогічної науки, що розкривають загальні закономірності цього феномена, які є показниками стабільності в оволодінні мистецькими

знаннями, уміннями та навичками. А це, у свою чергу, враховує специфіку художньої творчості, музично-педагогічної діяльності, пов'язаної з всебічним розкриттям теоретичного потенціалу мистецької школи, її певних культурологічних ознак.

У висновках доцільно зазначити, що необхідною складовою мистецької школи музично-педагогічного спрямування є творчий компонент, а інститути мистецтв педагогічних університетів є інституалізованими формами школи, що передбачає накопичення, збереження і трансляцію професійного, творчого за сутністю досвіду діяльності окремих викладачів. Адже творче кредо окремого викладача, що функціонує у множині його спілкування з учнями, неминуче "випромінює" найважливіші засади школи, яку він представляє.

Використана література:

1. *Абдуллин Э. Б.* Методологический анализ проблем музыкальной педагогики в системе вузовского образования / Едуард Борисович Абдуллин. – М. : Прометей (МГПУ), 1990. – 188 с.
2. *Андрущенко В. П.* Роздуми про освіту: статті, нариси, інтерв'ю / Віктор Петрович Андрущенко. – К. : Знання України, 2004. – 804, [3] с.
3. *Арчажникова Л. Г.* Профессия – учитель музыки: книга для учителя / Л. Г. Арчажникова. – М. : Просвещение, 1984. – 111 с.
4. *Дедусенко Ж. В.* Исполнительская пианистическая школа как род культурной традиции / Ж. В. Дедусенко. – К. : НМАУ, 2003. – 92 с.
5. *Ковалик П. А.* Передумови та становлення диригентсько-хорової освіти в Київській консерваторії / П. В. Ковалик // Соціально-педагогічні аспекти професійного навчання : зб. наук. праць. – К. : Науковий світ, 2002. – С. 42-49.
6. Теорія та методика мистецької освіти. Наукова школа Г. М. Падалки : колективна монографія / під наук. ред. А. В. Козир. – Вид. друге, доповн. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – 377 с.

КОЗИРЬ А. В. Специфические особенности художественной школы в музыкально-педагогическом измерении.

Статья раскрывает особенности функционирования художественных школ музыкально-педагогического профиля. При этом основными способами функционирования школы, особенно ее национальных аспектов, выступает целый ряд объективных факторов, на которых базируются художественные, музыкально-педагогические и типологические подходы к этому феномену. Специфической особенностью художественных школ музыкально-педагогического профиля есть их направленность на развитие профессионального самоусовершенствования будущего учителя художественных дисциплин. Институты искусств педагогических университетов являются институализированными формами школы, что предполагает накопление, збереження и трансляцию профессионального, творческого опыта деятельности отдельных преподавателей высшей художественной школы.

Ключевые слова: *художественная школа, будущие учителя художественных дисциплин, музыкально-педагогический профиль, факторы, специфика, творчество, профессиональное самоусовершенствование.*

KOZIR A. V. Specific features of the art school in musical pedagogical dimension.

Article reveals the peculiarities of functioning art school musical-pedagogical profile. The major ways of functioning of the school, especially its national aspects, playing a number of objective factors

on which basiruyutsya artistic, musical and pedagogical and typological approaches to this phenomenon. Specific features art school musical-pedagogical profile is their focus on the development of professional self-help future teachers of artistic disciplines. Instituty arts pedagogical universities are institutionalized forms of schools, which suggests accumulation zberezhenie and broadcast professional, creative experience of individual teachers in higher art school.

Keywords: art school, future teachers of artistic disciplines, musical-pedagogical profile factors, specificity, creativity, professional self-improvement.

УДК: 378.147 : 811:37.091.212

Колодько Т. М.
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДО ТВОРЧОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті на основі ґрунтовного аналізу психолого-педагогічної, методичної та філософської літератури охарактеризовано технології підготовки майбутніх учителів іноземної мови. Розглянуто систему підготовки майбутніх учителів іноземної мови, показано різні аспекти творчої діяльності майбутнього вчителя та специфічні функції зокрема. Подано характеристику поняття готовності до творчої професійної діяльності вчителя іноземної мови. Визначено форми, методи й специфіку роботи вчителя зі студентами. Описано особливості майстерності вчителя іноземної мови, а також основні вимоги до його підготовки. Акцентовано увагу на ключові компетенції майбутнього вчителя іноземної мови.

Ключові слова: технології професійної підготовки, майбутній учитель іноземної мови, особистісно-орієнтований підхід, творча активність студентів, майстерність учителя, компетенції вчителя.

Відомо, що творчість – це діяльність зі створення якісно нового, що вирізняється оригінальністю, неповторністю й суспільно-історичною унікальністю. А відтак, творчість специфічна для людини і завжди передбачає творця – суб'єкта творчої діяльності.

Наукові розвідки останнього часу актуалізували увагу на загальних технологіях підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до творчої діяльності (А. Батюшков, В. Бехтерєв, А. Матейко, В. Савич, В. Цапок та ін.). Окремі аспекти цієї проблеми висвітлюються у філософських та психологічних виданнях (Г. Батищев, Т. Вершиніна, Л. Виготський, Г. Гиргинов, Т. Едісон, Є. Жариков, А. Кочергін, С. Рубінштейн, А. Спіркін та ін.); розглядаються питання індивідуального стилю діяльності особистості як найважливішої ознаки її творчого характеру (Є. Клімов, В. Мерлін, Н. Петров, Я. Пономарьов, Г. Філонов та ін.); приділяється увага розвитку науково-педагогічного стилю мислення як першооснови становлення